

Heidemeer Waterfase Aardgasvrij

Wijkuitvoeringsplan
Heidemeer Waterfase
Gemeente Heerenveen
Maart 2023

Gemeente
Heerenveen
**één voor één
groener!**

Voorwoord

Beste inwoners van Heidemeer Waterfase,

Voor u ligt het Wijkuitvoeringsplan Heidemeer Waterfase. Hierin staat hoe wij met elkaar de buurt aardgasvrij kunnen maken. Dit plan is tot stand gekomen met velen van jullie, in het bijzonder met de lokale Werkgroep Duurzaamheid en de VvE samen met de Gemeente en WijkvanNu.

Het plan is een tussenstap om aardgasvrij te worden in 2030. De gemeenteraad stelt het plan vast, als basis voor de overgang van aardgas naar duurzame verwarming van de woningen. Het vormt ook de start van de realisatiefase. Wij willen u met dit plan graag informeren, stimuleren en ontzorgen om met de verduurzaming van uw woning aan de slag te gaan.

We zijn er trots op dat dit plan met zoveel betrokkenheid tot stand is gekomen,

Werkgroep Duurzaamheid en VvE Heidemeer Waterfase,
Gemeente Heerenveen en WijkvanNu

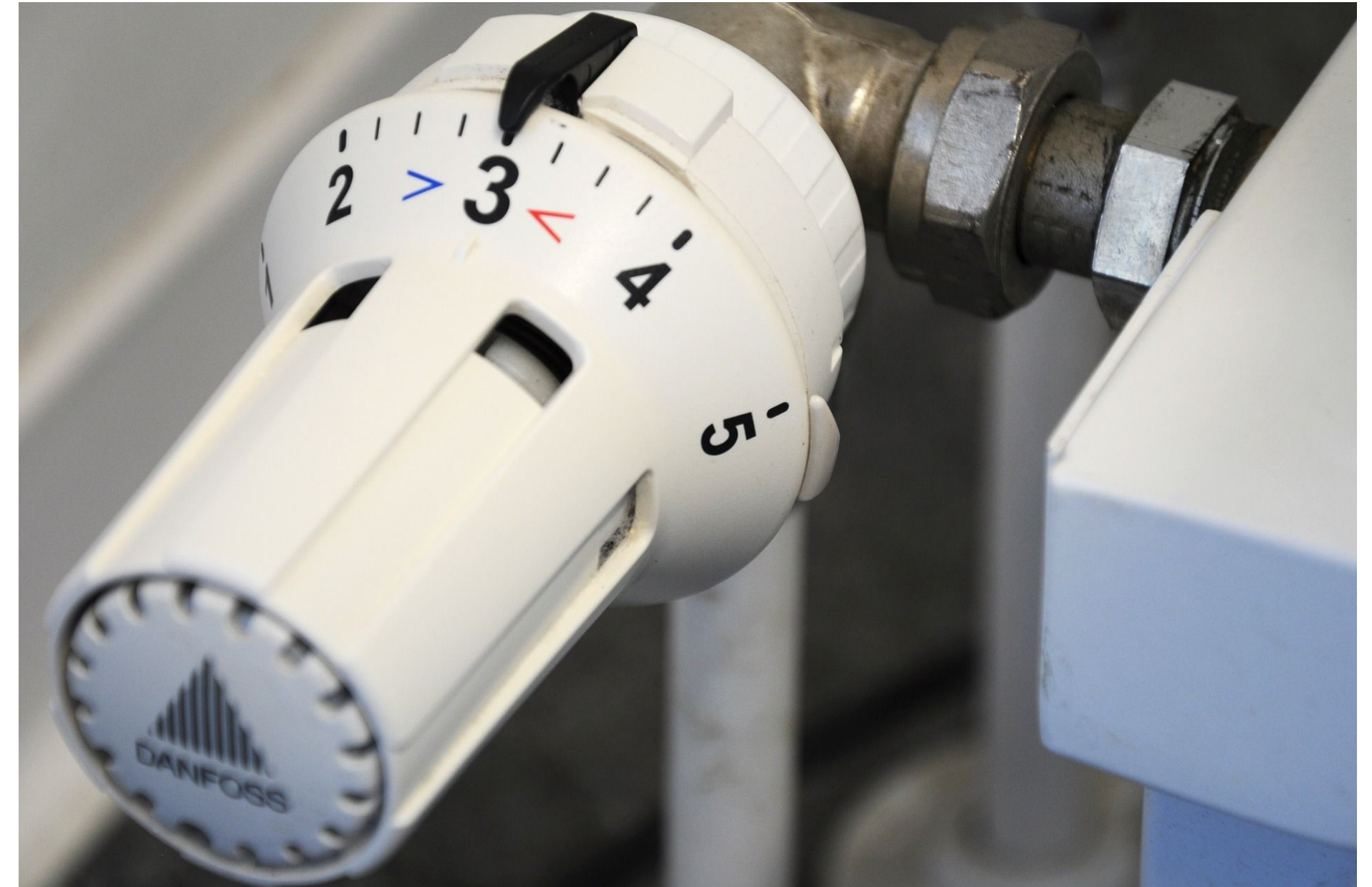

Inhoud

- Heidemeer Waterfase loopt voorop
- Totstandkoming met grote betrokkenheid
- Uitkomst: individuele warmte oplossingen
 - De hybride warmtepomp
 - Lucht warmtepomp hoge temperatuur
 - Lucht warmtepomp lage temperatuur
 - Bodem warmtepomp
- Overzicht van de vier oplossingen
- De keuze is aan u
- Hoe nu verder?
 - De lokale werkgroep ontzorgt met Brochure en inventarisatie
 - Overstap nog niet verplicht
 - Versterking elektriciteitsnetwerk nodig
 - Monitoring
 - Subsidies en financiering
- Wie doet wat bij het vervolg?

Achtergrond informatie

- Samenvatting Transitievisie Warmte
- Sociale analyse Heidemeer Waterfase
- Technische analyse Heidemeer Waterfase
- Selectie technieken: verslag 2e bijeenkomst meedenkgroep
- Brochure 'Transitie naar aardgasvrije verwarming' van de bewoners Werkgroep Duurzaamheid.

Heidemeer Waterfase loopt voorop

De werkgroep Duurzaamheid heeft de afgelopen jaren mooie initiatieven ontwikkeld om vele woningen gezamenlijk te isoleren, om samen zonnepanelen in te kopen en het voortouw te nemen in de zoektocht naar duurzame verwarming van huizen. Zij hebben velen van u geïnspireerd om ook hiermee al aan de slag te gaan.

Door deze groene beweging in Heidemeer Waterfase is de buurt als startgebied opgenomen in de Transitievisie Warmte. In deze visie geeft de gemeente aan hoe de wijken en dorpen aardgasvrij kunnen worden. Een van de uitgangspunten in de visie is om te starten in de wijken en dorpen die zelf kansen zien en waar al draagvlak en interesse aanwezig is.

De gemeente heeft de landelijke klimaatdoelstelling overgenomen om 20% van de woningen voor 2030 duurzaam te verwarmen en de overige 80% voor 2050. Dat moet leiden tot CO2 reductie en daarmee tegengaan van klimaatverandering.

Startgebieden Heerenveen: 20% aardgasvrij voor 2030

Totstandkoming met grote betrokkenheid

We zijn gestart met analyses en communicatie. We hebben gekozen voor diverse communicatiemiddelen en kanalen, zodat iedereen mee kon denken over duurzame warmte oplossingen voor de buurt.

Met een brief van de gemeente, een flyer van de werkgroep, een mail van de VVE en een bouwbord bij de weg hebben we u uitgenodigd om mee te denken. Met een prachtig resultaat: circa 30 betrokken bewoners hebben actief gewerkt in de meedenkgroep.

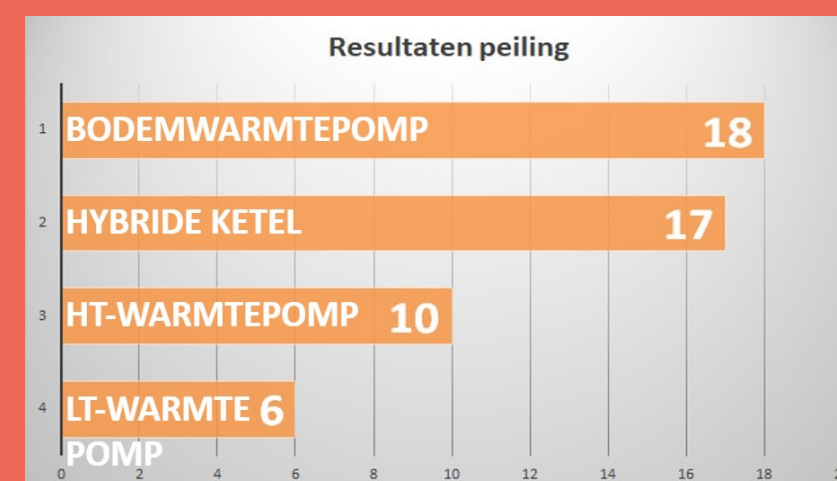
In een sociale en technische analyse zijn voor- en nadelen van aardgasvrije oplossingen in Heidemeer Waterfase opgeschreven. Dit zijn losse achtergronddocumenten bedoeld voor de geïnteresseerde lezer.

Na deze voorbereiding heeft de meedenkgroep 14 mogelijke technieken besproken en selectiecriteria opgesteld op basis waarvan er uiteindelijk vier geschikte technieken overbleven voor Heidemeer Waterfase. Het verslag van die bijeenkomst is ook een achtergronddocument. Ook al is de inzet om iedereen mee te krijgen, en ook in Heidemeer Waterfase waren enkele inwoners die het niet eens waren met de selectie van de meedenkgroep. Dat is lastig in een proces waarin je met de meerderheid een plan wilt maken.

Tijdens de eerste druk bezochte inloopbijeenkomst voor alle bewoners in juli 2022 zijn de vier technieken gepresenteerd. Hier kreeg iedereen de gelegenheid om vragen te stellen over de eigen situatie en eventuele zorgen te uiten. Aan het einde van de bijeenkomst kon iedereen aangeven welke van de vier technieken het meeste aansprak.

Er kwam niet één voorkeurstechiek uit. De stemmen van de buurtbewoners waren verdeeld over vier geschikte warmte opties. Over alle vier gekozen oplossingen hebben we meer informatie gegeven tijdens de tweede

bewonersbijeenkomst in september 2022. Niet alleen door de technische adviseurs maar ook door bewoners die al één van de vier technieken in huis hebben. Hierdoor was er ook veel aandacht voor praktische vragen over bijvoorbeeld geluidsoverlast, de ruimte die de installatie inneemt en de plek waar het moet komen en ook eventuele aanpassingen in de woning. Want naast technische en financiële aspecten blijken deze praktische vragen belangrijke aandachtspunten.

Uitkomst: individuele warmte oplossingen

Uit de wijkanalyse komt naar voren dat een collectieve oplossing zoals een warmtenet erg kostbaar is door de stedenbouwkundige structuur van de wijk. Er zou veel warmteverlies optreden doordat er lange leidingen nodig zijn tussen de woningen. Met name om deze reden is er gekozen voor individuele warmte oplossingen.

De vier geselecteerde technieken zijn:

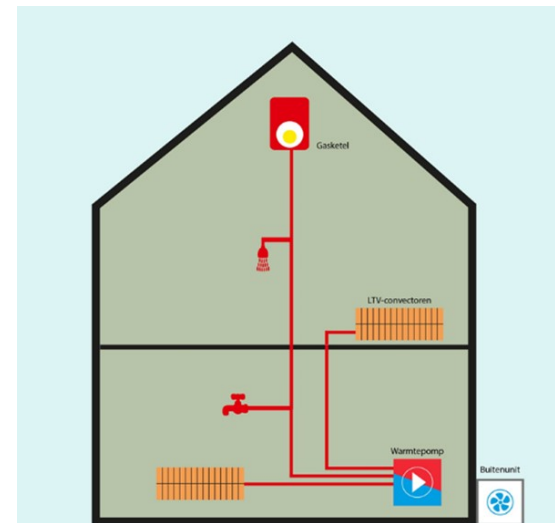
1. De hybride warmtepomp

Een hybride warmtepomp is een luchtwarmtepomp die warmte uit de buitenlucht haalt en deze verder opwarmt tot heet water voor in de radiatoren. De hybride warmtepomp werkt in combinatie met een CV ketel. De woningen hoeven met deze oplossing voorlopig niet verder geïsoleerd te worden. Een hybride warmtepomp kan het grootste deel van het jaar elektrisch verwarmen. Deze pomp bespaart redelijk veel aardgas en is relatief laag in aanschafprijs.

Echter bij koude dagen heeft u nog steeds (aard)gas nodig. Bij de hybride warmtepomp bent u dus nog niet aardgas vrij en dus eigenlijk nog niet klaar voor 2030.

Vanaf 2026 mogen cv-ketels alleen nog maar vervangen worden door minimaal een hybride warmtepomp.

De hybride warmtepomp is een tussenoplossing. Uiteindelijk zal er op termijn gekozen moeten worden voor een volledig aardgasloze oplossing.

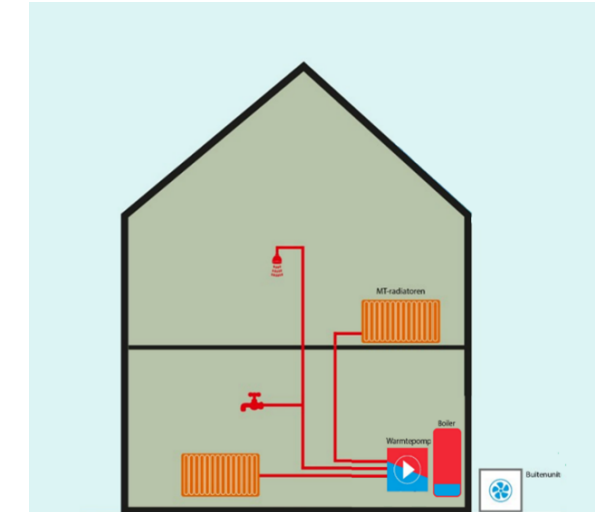

2. Lucht warmtepomp hoge temperatuur

Deze pomp werkt hetzelfde als de hybride warmtepomp maar dan zonder de combinatie met een CV ketel; de capaciteit is zo groot dat deze ook op koude winterdagen zelfstandig kan draaien. Deze warmtepomp is dus wel aardgasvrij. Het systeem verwarmt het water tot 70 graden waardoor geen aanpassingen van de woning nodig zijn, zoals extra isoleren of vloerverwarming. Hoewel het niet noodzakelijk is om deze aanpassingen te doen, zal het wel de energiekosten verlagen.

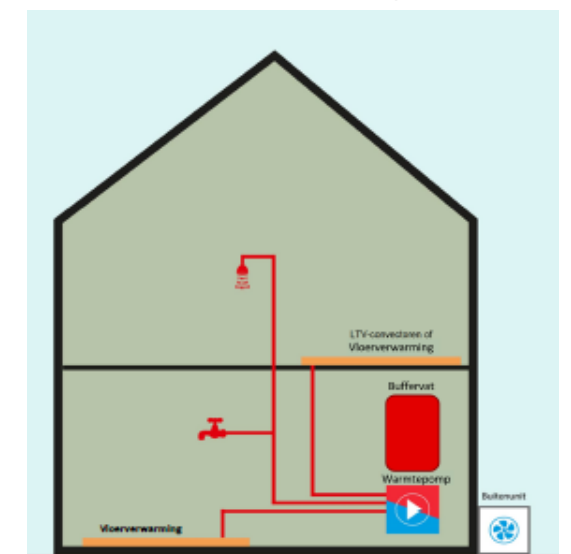
Bij deze warmtepomp is de overstap naar elektrisch koken noodzakelijk, zodat u daadwerkelijk van het aardgas af kan. Tapwater wordt opgewarmd door de luchtwarmtepomp en opgeslagen in een boiler.

Deze oplossing is aardgasvrij maar de aanschafprijs is circa twee keer zo hoog als van de hybride warmtepomp. De verbruikskosten voor elektra zijn nog wel hoog, omdat de pomp het water op hoge temperatuur moet brengen.

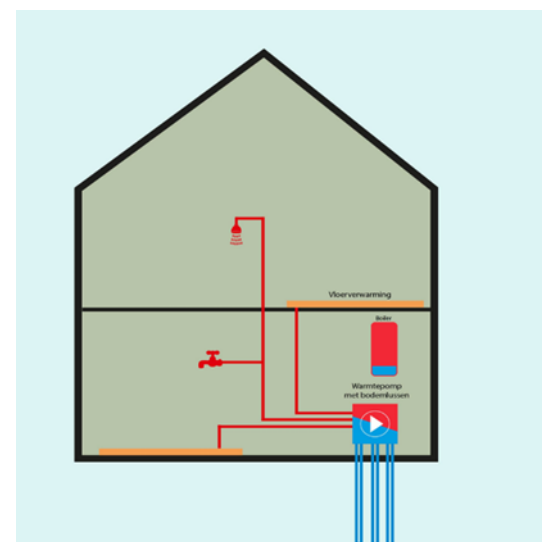
3. Lucht warmtepomp lage temperatuur

Deze warmtepomp brengt het water niet op hoge temperatuur, waardoor een laag temperatuur afgiftesysteem noodzakelijk is zoals vloerverwarming, wandverwarming of laag temperatuurradiatoren / convectoren. Extra isolatie van de woning is daarom wel noodzakelijk, denk daarbij aan glas-, vloeren dakisolatie. Ook bij deze variant hoort de overstap naar elektrisch koken. Tapwater wordt opgewarmd door de warmtepomp en opgeslagen in een boiler. De aanschafkosten van deze pomp zijn hoger dan de hybride warmtepomp, maar de verbruikskosten zijn aanmerkelijk lager.

4. Bodem warmtepomp

Deze warmtepomp werkt hetzelfde als de (laag temperatuur) lucht warmtepomp, echter het haalt de warmte uit de bodem en niet uit de lucht. In de winter zit er meer warmte in de bodem dan in de lucht, waardoor de pomp minder hard hoeft te werken om het water op temperatuur te brengen. Daardoor zijn de verbruikskosten aanzienlijk lager dan bij de luchtwarmtepompen. Echter de aanschafkosten zijn fors hoger met name door de bodemboring. Tapwater wordt opgewarmd door de bodemwarmtepomp en opgeslagen in een boiler. Ook bij een bodemwarmtepomp is goede isolatie, een laag temperatuur afgiftesysteem en elektrisch koken noodzakelijk.

De **Brochure van de Werkgroep Duurzaamheid** biedt meer gedetailleerde informatie over de 4 technieken.

Eigen stroom of warmte

Voor alle vier oplossingen geldt dat het zelf opwekken van energie de extra verbruikskosten aanmerkelijk zouden kunnen verlagen. Dit hangt wel af van de landelijke regels zoals saldering. U kunt zelf elektriciteit opwekken met zonnepanelen of een miniwindturbine of water warm maken met zonnecollectoren.

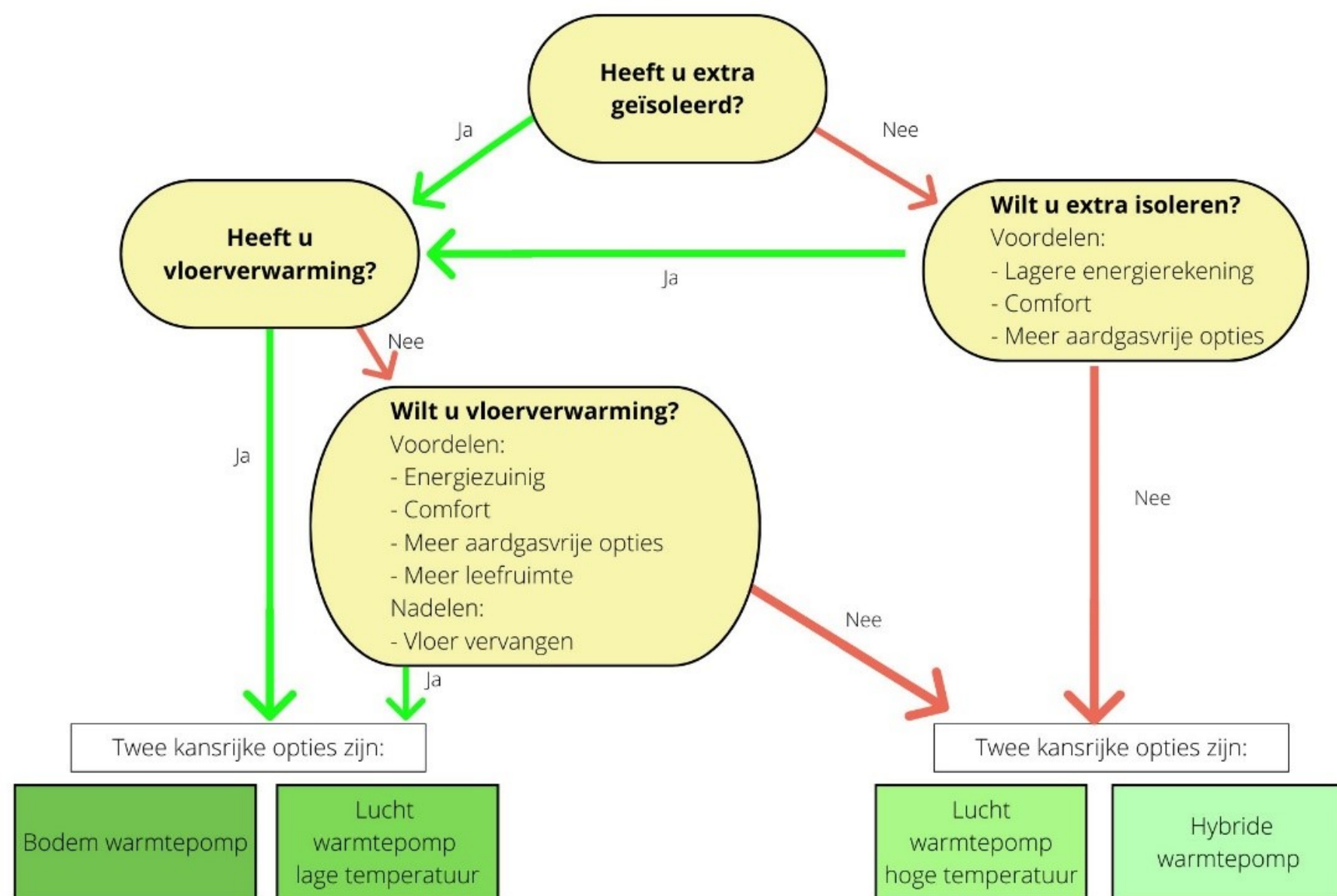
Overzicht van de vier oplossingen

Onderstaande tabel zet de 4 technieken op een rijtje. Daarmee kunt u ze vergelijken vanuit uw motief om te verduurzamen. Dat kan voor iedereen anders zijn: een leefbaar klimaat door verminderen van de CO2 uitstoot, comfort of geld besparen.

	Hybride warmte pomp	Lucht warmte-pomp hoge temperatuur	Lucht warmte-pomp lage temperatuur	Bodem warmte-pomp
Warmte bron	Lucht, elektriciteit en aardgas	Lucht en elektriciteit	Lucht en elektriciteit	Bodem en elektriciteit
Aardgasvrij	✗	✓	✓	✓
Elektrisch koken?	✗	✓	✓	✓
Elektrisch warm tapwater?	✗	✓	✓	✓
Isolatie nodig?	✗	✗	✓	✓
Vloerverwarming nodig?	✗	✗	✓	✓
Stil buiten? (nee = buiten unit)	✗	✗	✗	✓
CO2 reductie	laag	midden	hoog	hoogst
Aanschafkosten	laag	laag	midden	hoog
Verbruikskosten	midden	hoog	midden	laag

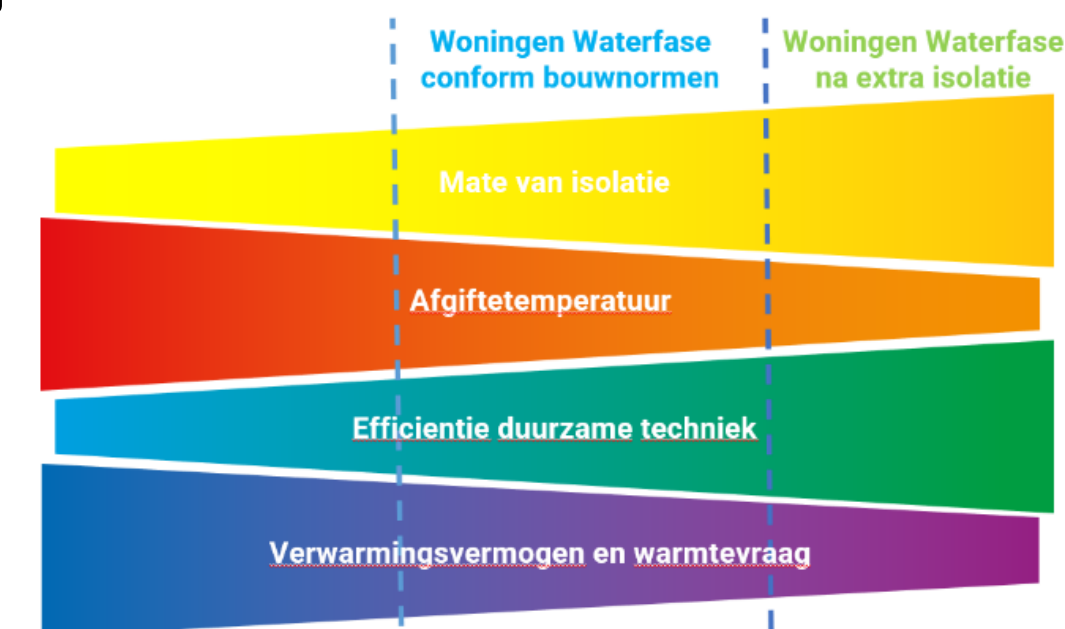
De keuze is aan u

Welke oplossing uiteindelijk het beste in uw situatie past, is een eigen keus die u zelf maakt. De argumenten die voor u belangrijk zijn bepaalt u zelf. Onderstaande beslisboom kan u daarbij een beetje op weg helpen.

Het belang van isoleren voor besparing, CO2 reductie en voor comfort.

Door uw huis goed te isoleren, bespaart u verwarmingskosten, wordt uw huis comfortabeler en ook geschikt voor duurzame technieken met een laag temperatuur afgifte systeem. Een laag temperatuurverwarming bespaart meer CO2 dan hoog temperatuurverwarming.

Verdiepen via de Brochure van de Werkgroep Duurzaamheid

Als u een eerste voorkeur voor een techniek heeft, kunt u zich hier verder in verdiepen via de Brochure 'Transitie naar aardgasvrije verwarming' van de Werkgroep Duurzaamheid. Daarin staat meer informatie over de techniek, financiering en praktische details. Dit is bedoeld om u te helpen een gefundeerde keuze voor een warmte-oplossing te maken.

Open huis

Daarnaast kan het helpen om eens bij burens te kijken die al een duurzame warmte oplossing in hun huis hebben, om de installatie 'in het echt' te zien, te horen hoe het werkt en om naar de ervaringsverhalen te luisteren. De Werkgroep Duurzaamheid organiseerde in het najaar van 2022 een aantal 'open huizen' voor geïnteresseerden. Mocht u dit gemist hebben, dan kunt u zelf de betrokken bewoners benaderen. U kunt de Werkgroep Duurzaamheid vragen om hun contactgegevens.

Hoe nu verder?

De lokale werkgroep ontzorgt met brochure en inventarisatie

De Werkgroep Duurzaamheid start begin 2023 snel met het vervolg. De werkgroep heeft de brochure “Transitie naar aardgasvrije verwarming” opgesteld om inwoners te helpen bij de uitvoering van de WUP. Deze brochure schetst de aanpak en de verdiepende informatie over de 4 technieken.

De werkgroep verspreidt de brochure begin februari 2023 huis aan huis, en inventariseert wie wanneer mee wil doen, met welke techniek en aan welke ondersteuning er behoefte is. Hiermee verkent de werkgroep welke inwoners een kopgroep willen vormen en wie op een later tijdstip wil starten.

Uit de laatste bijeenkomst van de Meedenkgroep kwam naar voren, dat er grote verschillen in tempo bestaan om de overstap te maken. Dat verschil in tempo is prima. De ervaringen van de kopgroep kunnen leerzaam zijn voor diegenen die op een later tijdstip van het aardgas af willen.

Onzekere markt beïnvloedt tempo

In de huidige overspannen markt is het moeilijk om leveranciers en installatiebedrijven aan tafel te krijgen. Sommige bedrijven reageren niet en anderen geven aan dat zij op korte termijn geen nieuwe klanten aannemen. De werkgroep blijft er desondanks naar streven om de inwoners te ontzorgen. Dit kan bijvoorbeeld zijn door het vormen en faciliteren van een kopgroep, ervaringen te delen en een coördinerende rol bij het vinden van leveranciers en installateurs. De werkgroep wil dit op dezelfde wijze doen als bij de isolatiemaatregelen en de zonnepanelen in 2020.

Communicatie vanuit de buurt

De Werkgroep en de VvE willen de inwoners zoveel mogelijk op de hoogte houden van de snelle ontwikkelingen in de verduurzaming, bijvoorbeeld over nieuwe technieken of subsidiemogelijkheden. Met bijvoorbeeld nieuwsbrieven blijven inwoners goed geïnformeerd, zodat zij een tot een weloverwogen keuze kunnen komen.

De gemeentelijke communicatie over ‘Heerenveen aardgasvrij’ is ondersteunend aan deze lokale communicatie.

Overstap nog niet verplicht

De overstap naar aardgasvrij wonen is nu nog niet verplicht. Maar op de lange termijn moet de gemeente wel met Liander meedenken over de beheersing van de kosten van de energie-infrastructuur. Als er uiteindelijk nog maar enkele huizen in een wijk op het aardgasnet zijn aangesloten, is het duur om het gasnet in stand te houden. De gemeente kan dan besluiten om de gasleidingen te (laten) verwijderen, door een brief sturen waarin ze de laatste aardgasgebruikers vanaf dan nog 8 jaar de tijd geeft om over te stappen op een duurzame warmteoplossing.

Nu kan (en wil) de gemeente dat nog niet doen. Eerst moet daarvoor de Omgevingswet vastgesteld worden (waarschijnlijk in 2024), en daar moet het Wijkuitvoeringsplan aan gekoppeld worden. Dat wordt de juridische basis voor toekomstige verwijdering van de aardgasleidingen in een wijk.

Het is wel aan te raden om de periode tot 2030 te gebruiken om uw eigen woning aardgasvrij te maken. U hebt nu nog tijd om maatregelen te combineren met regulier onderhoud of verbouwing, zodat u de kosten en ingrepen goed laat aansluiten bij logische momenten in uw situatie.

Versterking elektriciteitsnetwerk nodig

Liander zal in De Heide in Heerenveen het laagspanningsnet in zijn geheel aan gaan pakken (waarschijnlijk 2024). Heidemeer Waterfase zal als apart kleinschaliger project eerder aan de beurt komen (2023).

Zowel in De Heide als in Heidemeer zal het laagspanningsnet 'toekomstvast' gemaakt worden. Dat wil zeggen dat voor de komende jaren (in ieder geval tot 2030) alle ontwikkelingen (warmtepompen, elektrisch koken, zonnepanelen, elektrische auto laden, etc.) ingepast kunnen worden.

De werkzaamheden aan het elektriciteitsnet zijn voor wat betreft verwarming van de woningen alleen ontworpen op een 'all-electric' warmteoplossing, die rekening houdt met de komst van warmtepompen in de woningen.

Andere vormen van elektrische verwarming, zoals "elektra-intensieve" warmteoplossingen als e-boilers en doorstroomverwarmers, zijn "stroom slurpers" en zullen voor problemen zorgen bij massale toepassing in de wijk. Liander raadt de massale aanschaf van dit soort technieken in de wijk dan ook af.

Ook onvoorziene grootschalige ontwikkelingen op laagspanning (zoals bijvoorbeeld een groot gebouw die zijn dak vol legt met zonnepanelen) kunnen er voor zorgen dat het elektriciteitsnet minder toekomstvast is dan ontworpen.

Monitoring

De gemeente houdt de voortgang van de verduurzaming bij door tweejaarlijks te inventariseren welke woningen een warmtepomp, zonnepanelen, een elektrische kookplaat en/of een elektrische auto (besteld) hebben en het vermogen daarvan. De gemeente bespreekt de voortgang met de werkgroep, Liander en het rijk (Nationaal Programma Lokale Warmte) en bekijkt of er eventuele bijsturing nodig is. De communicatie passen we aan in de loop van de tijd, aan de geboekte voortgang en de achterblijvers.

Subsidies en financiering

De Voorlichter Duurzaam Wonen van de gemeente kan u helpen bij uw oriëntatie over o.a. maatregelen, maatwerkadvies, financiering en subsidies. Daarvoor kunt u mailen aan duurzaam@heerenveen.nl.

De gemeente geeft zelf geen subsidie, maar ondersteunt wel bij aanvragen van subsidies of leningen van het rijk en provincie. Denk bijvoorbeeld aan het Nationaal Isolatieprogramma (NIP), de Investeringssubsidie Duurzame Energie en energiebesparing (ISDE), de salderingsregeling (voorlopig nog) en de Energiebespaarlening en de Energiebespaarhypotheek van het Nationaal Warmte Fonds. De provincie zet een plus op de Energiebespaarlening met rentekorting.

De gemeente heeft een online energieloket www.energieloketheerenveen.nl, waar u o.a. subsidies en financiering voor woningeigenaren kunt vinden. Daar staat ook algemene informatie over hoe u uw woning stap voor stap aardgasvrij maakt.

Het Duurzaam Bouwloket, waar Gemeente Heerenveen bij aangesloten is, kan u een specifiek advies voor uw woning geven, zie

<https://woningplanner.duurzaambouwloket.nl/>

Milieu Centraal heeft op <https://www.verbeterjehuis.nl/> ook veel bruikbare adviezen over maatregelen en financiering.

Nuttige website voor meer informatie:

- www.energieloketheerenveen.nl
- www.verbeteruwhuis.nl
- www.milieucentraal.nl

Wie doet wat bij het vervolg?

Werkgroep Duurzaamheid duurzaamheidemeer@gmail.com

De Werkgroep Duurzaam kan de uitvoering van het Wijkuitvoeringsplan begeleiden en tevens dienen als informatiepunt voor de bewoners. Ze hanteren daarbij de opzet zoals eerder uitgevoerd rond het verduurzamen van de woningen (warmtescan, glas, dak- en vloerisolatie, zonnepanelen).

Denk aan o.a.:

- Contact onderhouden met gemeente Heerenveen en Liander
- Het volgen van relevante wetgeving en subsidies.
- Het volgen van technische ontwikkelingen.
- Het opzetten van gezamenlijke inkoopacties.
- Het actief informeren van de bewoners (bijv. via nieuwsbrief)
- Het actueel houden van de planning.
- Vraagbaak voor bewoners.

Gemeente Heerenveen duurzaam@heerenveen.nl

De gemeente heeft meerdere taken:

- Onafhankelijke informatievoorziening over de wijkaanpak en over individuele mogelijkheden. De Voorlichter Duurzaam Wonen en het eigen online Energieloket helpen inwoners bij hun oriëntatie, over o.a. maatregelen, maatwerkadvies, financiering en subsidies.
- Contact onderhouden met de werkgroep en VvE, over de voortgang in Heidemeer Waterfase, communicatie en eventuele veranderingen (regelgeving, politiek of bijvoorbeeld de Transitievisie Warmte 2.0 in 2026).
- Juridische borging (wijkuitvoeringsplan als omgevingsplan koppelen aan de Omgevingswet).
- De gemeente monitort de verduurzaming samen met Liander en onderhoudt contact met Liander over de planning van investeringen in het elektriciteitsnet en verwijdering van het gasnet.

Vereniging van Eigenaren info@heidemeer.info

Tijdens de ALV, nieuwjaarsborrel, vergaderingen en via de website en email, zal de VvE u op de hoogte houden van de voortgang van de verduurzaming. De VvE brengt nieuwe bewoners op de hoogte van de plannen om Heidemeer Waterfase voor 2030 aardgasvrij te maken.

Liander info@liander.nl via gemeente

- Liander investeert in versterking van het elektriciteitsnetwerk.
- Liander monitort de verduurzaming samen met de gemeente en blikk vooruit naar investeringen in het elektriciteitsnet en verwijdering van het gasnet.

Vereniging van Eigenaren
Heidemeer Waterfase

Gemeente
Heerenveen
**één voor één,
groener!**